

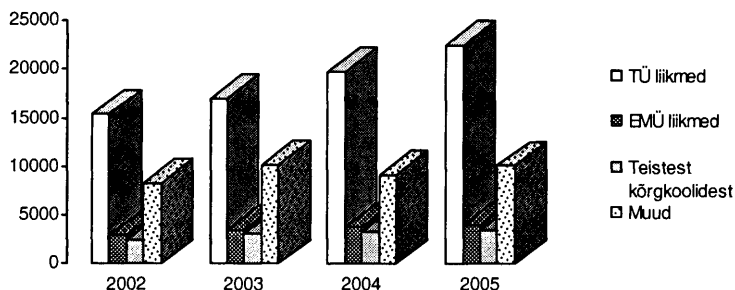
TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU 2004. –2005. AASTAL

Raamatukogu ja lugeja

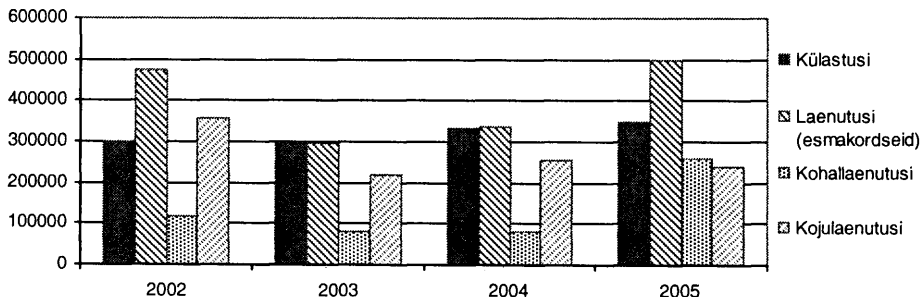
Soovides olla oma lugejatele vajalik ja hinnatud koostööpartner, töötas raamatukogu selle nimel, et raamatukogu kasutamine oleks lihtne ja mugav ning pakutavad teenused oleksid võimalikult kättesaadavad.

2005. a lõpuks oli raamatukogul 40178 registreeritud kasutajat (2003. a — 33783), neist väljastpoolt Tartu Ülikooli 17710 ehk 44 % (vt lisa I, tabel 5).

Registreeritud kasutajad 2002.-2005. a

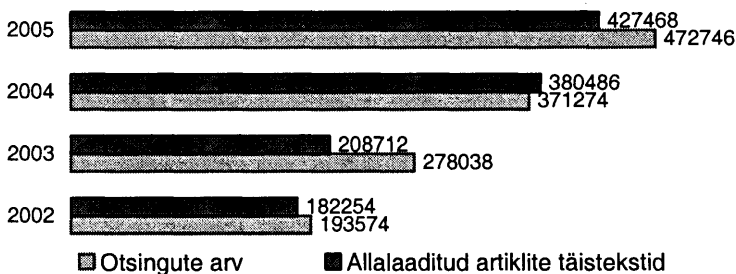
Raamatukogu kasutamine 2002.-2005. a

Lugejaks registreerimiseks ei pea enam tulema raamatukogusse, see on nüüdsest võimalik kodulehekülje vahendusel. Üle 65 % soovisedelitest edastati elektrooniliselt. Enamnõutavad trükised on avariulitelt kergesti ja kiiresti kättesaadavad, ca 70 % kojulaenutatud trükistest pärines sealt. Avakogude ümberpaigutamise tulemusena 2004. a suurenes lugemissaalides lugejakohdade arv 100 võrra (540).

TÜ liikmetele oli 2005. a raamatukogu vahendusel kättesaadavad enam kui 70 sidusandmebaasi 17000 teadusajakirja täisteksti või referaadiga (2004. a 15632 elektroonilist ajakirja, 2003. a — 11594) ning üle 1300 teatmeteose ja monograafia. Tänu e-teavikute hulga pidevale suurenemisele on õppejõudude hinnangutes raamatukogu kohalolek kogu aeg tunda.

Andmebaaside kasutamine 2002.-2005. a

Raamatukogudevahelise laenutuse teenuse kasutajate arv on aasta-aastalt kasvanud: võrdlevalt 2001. aastal 570, 2005. a 746 kasutajat. Laekunud tellimuste hulk samas väheneb (2001. a 4420, 2005. a 3903 tellimust), sest sidusrežiimis kättesaadavate elektrooniliste ajakirjade arvu kasvuga tellitakse üha vähem artiklikoopiaid. Monograafiate laenamine välismaalt on muutunud raskemaks, kuna raamatukogud ei saada välja kohalkasutamiseks mõeldud kallihinnalisi ainuexemplare.

Aasta-aastalt on kasvanud nii Eesti kui välismaa raamatukogudelt laekunud tellimuste arv TÜR-is leiduvatele trükistele: 2001. a 1028 (sh välismaalt 115), 2005. a 1369 (välismaalt 83) tellimust. Välismaalt võiks tellimusi olla rohkem, kuid info meie kogude kohta ei peegeldu üheski rahvusvahelises koondkataloogis. Eesti raamatukogude RVL-teenuste tutvustamiseks avati Interneti-kodulehekülj <http://www.utlib.ee/en/ill/index.php>.

2005. a asendati suur hulk lugejatele mõeldud arvuteid moodsamatega. Pärast remonti sisustati humanitaar- ja sotsiaalteaduste lugemissaali fuajees-

se lugejatele töökohad, kus nad saavad kasutada isiklikku või raamatukogult laenatud sülearvutit. Peaaegu kogu teenindustsoon on kaetud *wifi*-ga.

Raamatukogu kasutusvõimaluste tutvustamisel esmakursuslastele osutati varasemast rohkem tähelepanu avatud ülikoolis õppijatele. Nendele ja TÜ liikmeskonda mittekuuluvatele lugejatele valmis 2004. a virtuaalne koolitus-tuur. Raamatukogu töötajad osalesid üleülikooliliste WebCT kursuste „TÜ arvutivõrgu kasutamine. Ülevaade infosüsteemidest” (TÜR veebi ja e-kataloogi ESTER kasutamine; K. Miil) ning „Infootsing Internetis” (E-info TÜ Raamatukogus; A. Rämmer) koostamisel.

Referentide kanda on erialainfo otsingu õpetamine mitmel erialal õigus-, haridus-, kehakultuuri ja sotsiaalteaduskonnas. Erialainfo otsingut õpetati õigusteaduskonna üliõpilastele ainekursuste „Teadustöö alused ja sissejuhatus õiguslikku argumentatsiooni” ja „Rahvusvaheline õigus” raames (referent K. Miil); samuti sotsiaalteaduskonna sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika üliõpilastele ning haridusteaduskonna koolikorralduse kutsemagistriõppe üliõpilastele, Narva Kolledži õppejõududele (V. Seiler) ning kehakultuuriteaduskonna magistrantidele (S. Bachmann). Alustati infopädevuse veebipõhise baaskursuse väljatöötamist, et selle alusel arendada iseisvad kursused kõikidele teaduskondadele.

E-raamatukogu arendamine

jätkus järgmistes suundades:

- andmebaasidele, e-ajakirjadele ning e-raamatutele juurdepääsu vahendamine
- digitaalsete kasutuskooptide valmistamine raamatukogu varadest nende kättesaadavaks tegemiseks võrgukeskkonnas, andmebaaside loomine
- teenuste arendamine veebikeskkonnas
- infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine.

2005. aastal rikastusid elektroonilised kogud mitme olulise teaduskirjastuse e-publikatsioonide andmebaasiga, näit Oxford University Press'i e-ajakirjad ja e-raamatud, Emerald Fulltext, kirjastuse Sage politoloogia- ja meedia-ajakirjade kollektsioon, American Psychological Association'i e-ajakirjade andmebaas PsycArticles, loodusteaduste e-ajakirjade baas BioOne; referaat-andmebaasid MLA Bibliography, GeoRef, ATLA ning ISI Essential Science Indicators jt. Aasta lõpul asuti testima Soomes väljatöötatud e-raamatute

laenutussüsteemi ELLIBS. Jätkus koostöö rahvusvahelise konsortiumiga eIFL (Electronic Information for Libraries) elektroonilise teadusinformatsiooni kättesaadavaks tegemiseks. Open Society Institute'i informatsiooni-programmi raames sai TÜ 2004. a kirjastuse BioMedCentral liikmeks, millega avanes õppejõududele ja teaduritele tasuta publitseerimise võimalus kirjastuse e-ajakirjades.

Oktoobris 2004 avati erialaportaali, mis annab erialade kaupa tervikliku ülevaate olemasolevatest ajakirjadest (elektroonilised ja trükitud) ja nende asukohast (hoidlas või lugemissaalis), erinevates andmebaasides sisalduvast infost ning toob linke olulisematele Interneti-allikatele. Portaali tehnilise keskkonna, kus igal referendil on mugav ise oma andmekogu kujundada, lõi veebimeister. Lisaks nimetatule osteti elektrooniliste ajakirjade kasutamise ja haldamise hõlbustamiseks süsteem/portaal EBSCO A–Z. Infootsingut mitmes andmebaasis korraga hõlbustab 2005. a töösse rakendatud kasutajaliides MultiSearch.

Oluline edasimineku e-raamatukogu arendamisel oli TÜ-s kaitsmisele tulevate ning kaitstud väitekirjade elektroonilise publitseerimise alustamine 2004. a.

Jätkus raamatukogus loodud andmebaaside (portreed, kohavaated, autograafid, EEVA (Eesti vanema kirjanduse digitaalne tekstikorpust) jt, kokku 25 andmebaasi) täiendamine ning haruldastest ja vanadest teavikutest digitaalsete kasutuskoopiade publitseerimine võrgukeskkonnas. Raamatukogus loodud digitaalteavikute kogu sisaldas 2005. a lõpuks 9860 nimetust, mis on juurdepääsetavad e-kataloogi ESTER kaudu. Uute raamatukogus loodud andmebaasidena on kättesaadavad „TÜ bibliograafia [19]92”, multimeedia-andmebaas „Kunst ja kunstnikud Tartus 19. sajandil”, ALDI (ALte Dissertationen der Universität Dorpat (Jurjew, Tartu) = Tartu Ülikoolis kaitstud väitekirjad : 19. Jahrhundert; PDF-formaadis on juurdepääsetavad TÜ-s kaitstud väitekirjad ning teadlaste bibliograafiad), „Professor Paul Ariste bibliograafia” ja „Jaan Eilarti bibliograafia”.

Ajalooliste erikogude kättesaadavaks tegemiseks elektroonilises keskkonnas teadus- ja õppetöö eesmärgil ning nende säilivuse kindlustamiseks olid käsil järgmised arendusprojektid:

1. *Estica*-sisuline, rariteetne ja vanaraamat kui rahvusliku mälu ja identiteedi kandja (projektijuht Kristina Pai, finantseerimine 2004–2008 riiklikust programmist „Eesti keel ja rahvuslik mälu”)
2. METOBS-i kogu säilitustingimuste parandamine, kogu süstematiseerimine ja kirjeldamine elektroonilises andmebaasis (projektijuht Piia Post,

- TÜ keskkonnafüüsika instituut; rahastamine 2005–2007 riiklikust programmist „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”)
3. Tartu Ülikooli audio- ja videoarhiivi süstematiseerimine, digiteerimine ja avamine elektroonilises andmebaasis (projektijuht Kristina Pai, rahastamine 2005–2008 riiklikust programmist „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”)
  4. Tartu Ülikooli Raamatukogu graafikakogu seisundi parandamine, kasutus- ja tagatiskoopiate valmistamine ning sidusjuurdepääsu loomine (projektijuht Moonika Teemus, rahastamine 2005–2008 riiklikust programmist „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”)
  5. TÜ Raamatukogu käsikirjakogude seisundi parandamine, tagatis- ja kasutuskooopiate tegemine, kasutusvõimaluste ajakohastamine (projektijuht Mare Rand, rahastamine 2005–2008 riiklikust programmist „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”).

Algas koostöö Rahvusraamatukoguga Eesti üldise märksõnastiku ning TÜR e-kataloogi tesauruse INGRID ühitamiseks, mille tulemusena peaksid ühtlustuma raamatukogude e-kataloogides kasutatavad märksõnad, mis omakorda hõlbustab infootsingut.

Infosüsteemi INNOPAC uue versiooni *Millennium* laenusmoodul võeti kasutusele 2004. a ning kataloogimismoodul 2005. a. Viimane võimaldab oluliselt kiirendada uute teavikute kirjeldamist ning kaartkataloogide üleviimist masinloetavasse vormi. AS Hansapank toel rakendati ID-kaardil põhinev lugejate tuvastussüsteem (ID-kaardi omanikud saavad raamatukogu teenuseid kasutada selle alusel). Koostöös ID Baltiga võeti kasutusele elektrooniline inventuurisüsteem, mis võimaldab oluliselt tõhustada vötkoodiga varustatud raamatute olemasolu kontrolli hoidlas.

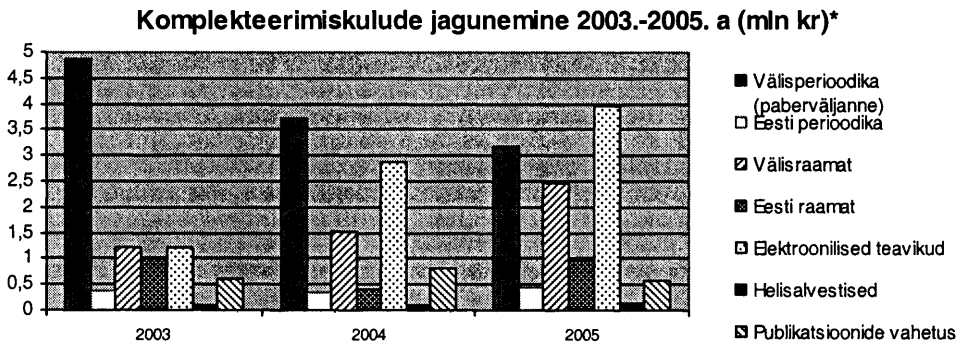
Kogud

Kogude täiendamiseks ning elektrooniliste andmebaaside ja ajakirjade kasutantsentside ostmiseks kulutati 2004. a 10,9 mln kr ning 2005. a 16,6 mln kr, kokku muretseti pearaamatukogusse ja teaduskondade erialaraamatukogudesse teavikuid 22,5 mln krooni eest (kogude kasvu ja suuruse kohta vt lisa I, tabelid 2–4).

Kuna Haridus- ja Teadusministeerium eraldas teavikute ostmiseks 2005. a loodetust suurema summa (10,64 mln krooni 9 mln kr asemel) oli võimalik

osta rohkem nn *generalia* teoseid (2004. aastal 0,6 mln krooni; 2005. a 1,25 mln), järelkomplekteerida sotsiaal- ja humanitaarteaduste baasteoseid ning võõrkeelset ilukirjandust.

Eestikeelsete ja Eestis ilmunud trükiste jooksvaks ja järelkomplekteerimiseks kulus 2004. aastal 0,76 mln krooni, 2005. a 1,43 mln kr. Oksjonitelt ja antikvariaatidest ostmisel on abiks rahvusteavikute desideraatide andmebaas.

* Diagramm illustreerib paraamatukogu komplekteerimiskulusid.

Annetusena saadi hulgaliselt paguluses ilmunud eestikeelseid ajalehti ning umbes 400 aastakäiku nõukogudeaegseid rajooniajalehti. Suurematest annetustest olgu nimetatud prof Boris Meissneri raamatukogu (Saksamaa) ning kirjandusteadlase Endel Mallese kogu, Poola Suursaatkonna ja Peipsi Koostöö Keskuse annetused. Fritz Thysseni Fond (Saksamaa) kinkis 8000 euro väärtuses rahvusvahelise õiguse alast kirjandust, helilooja Arvo Pärt 31-st CD-st koosneva kollektsiooni oma heliteostega, Põhja-Dakota ülikooli (USA) füüsikaproffessor Henn Soonpää annetas füüsikaraamatukogu kogude täiendamiseks 1000 USD.

Käsikirjakogusse võeti vastu nelja isikuarhiivi materjalid: prof Sergei Issakov; Jaan Soonvald *sen* (helilooja, muusikateadlane) ja Jaan Soonvald *jun* (germanist), Kaja Noodla (raamatukogu kauaaegne töötaja, raamatuloolane). Rahvusraamatukogu vahendusel lisandus kirjavahetust jm pabereid Otto Tiefi isikuarhiivi (11 säilikut). Uppsala ülikooli raamatukogu loovutas Mart Nurki ja Wilhelm Peterseni (eesti teadlased eksililis) materjale. Uusi dokumente lisandus V. Masingu, P. Järvelai, K. Schlossmanni, A. Kaelase ja U. Ivaski isikuarhiividesse.

Töös käsikirjakogudega lõpetati 2004. aastal de la Gardie arhiivis leiduvate kirjade teaduslik kirjeldamine, mille käigus koostati 106 autori- ja 66 adressaadi kirjet. Kataloogiti 51 kirja J. I. Esseni autograafide kogust

ning redigeeriti varem koostatud ladina- ja saksakeelsete autograafide kirjeid. 2005. a alustati Karl Morgensterni kirjakogu rekataloogimist, teaduslikult kirjeldati 400 kirja, neist 296 kirja kataloogiti ja märksõnastati ESTER-is. Lõpule viidi F. L. Schardiuse autograafide digiteerimine ning nendele sidusjuurdepääsu loomine (1884 kirja) e-kataloogis ESTER. Projektipõhisenä jätkus Akadeemilise Lauluühingu (Akademisches Gesangverein) noodikogus olevate käsikirjaliste nootide (47 nim) kirjeldamine ESTER-is. Lõplikult korraldati 12 isikuarhiivi (vt lisa VI).

Haruldaste trükiste kogu täienes 2004.–2005. a 35 võõrkeelse raamatu ja 86 eestikeelse varatrükise võrra. Saksa ja Rootsi antikvariaatidest õnnestus osta kolm 17. saj Tartu ülikooli trükikojust pärinevat üllitist, Zwickau Rae- raamatukogust ning Läti Riiklikust Ajalooarhiivist saadi koopiad kümnest väljaandest, millest üheksa kohta puudusid andmed trükikoja bibliograafias.

2005. aasta lõpuks oli raamatukogu kasutuskogude eksemplaridest e-kataloogis kirjeldatud 32 % (1097415 eksemplari, 493819 nimetust; vt lisa I, tabel 7), kogu ülikooli raamatuvarast (pearaamatukogu, teaduskondade erialaraamatukogude, kolledžite ja instituutide raamatukogude kogud) 36,57 % (1448769 eksemplari, 595907 nimetust). E-kataloogiga ESTER on ühinenud 27 TÜ erialaraamatukogu.

Jätkuvalt on probleemiks hoidlate (eriti käsikirjade ja haruldaste raamatute hoidla) mikrokliima. Jaanuaris 2005 täheldati niiskuse läbiimbumist C ja B korruse hoidlate välisseintest. Veebruaris võetud proovid kinnitasid hallitussente olemasolu, mis ei hävinud täielikult ka pärast seinte keemilist töötlemist (kordusanalüüs tehti augustikuus).

Bibliograafiatöös

olid käsil järgmised teemad:

- Tartu Ülikool. Ajalugu. Õppejõudude ja kasvandike biobibliograafia (1632–1710; 1802– →)
- Teaduse ajalugu Eestis (1956– →)
- ARTIKKEL (Eesti ajakirjanduse jooksev analüütiline bibliograafia, koostöö rahvusbibliograafia andmebaasi ARTIKKEL loomisel; andmebaas on kättesaadav e-kataloogi ESTER kaudu. TÜR bibliografeerib ca 40 ajakirja ja kogumikku (enamuses TÜ väljaanded)
- ESTONICA.

ESTER-isse lisandus 2004. a 1730 ning 2005. a 2764 uut artiklikirjet. 2005. a lõpuks sisaldas e-kataloog 55888 artiklikirjet.

Koostöö

Eesti raamatukogudega realiseerus esmajoones Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusraamatukogude direktorite nõukogu, ELNET Konsortsiumi, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Eesti Muusikakogude Ühenduse toimkondade ja töögruppide kaudu. Koostöö sisuks oli teadusraamatukogude komplekteerimiskava ja finantseerimine, infosüsteemi INNOPAC *Millenniumi* versiooni rakendamine, andmebaaside (e-kataloog ESTER, ajakirjade jooksva analüütilise bibliograafia andmebaas ARTIKKEL) loomine, kogude arendamine ning elektroonilistele teadusajakirjadele juurdepääsu vahendamiseks ühiste kasutuslitsentside ostmine.

Raamatukogu osales järgmistes projektides:

- Euroopa Liidu alase informatsiooni vahendamine Eesti avalikkusele Tartu Ülikooli Raamatukogu Eurodokumentatsiooni keskuse poolt (EV Riigikantselei projekt)
- Electronic Information for Libraries (eIFL) — elektrooniliste inforessursside kättesaadavaks tegemiseks Ida- ja Kesk-Euroopa ning arengumaade raamatukogudele
- DIEPER (Digitised PERiodicals; EL projekt Alamsaksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu juhtimisel)
- Handbuch des personalen Gelegenheitsschrifttums in europäischn Bibliotheken und Archiven

Osnabrücki ülikooli varajase uusaja kultuuri interdistsiplinaarse uurimise instituudi 1996. a algatatud projekt, mille pidulik lõpetamine Tartus toimus 29. juunil 2004. Sellega seoses külastasid raamatukogu ja ülikooli Volkswagen-Stiftungi peasekretär dr Wilhelm Krull, Osnabrücki ülikooli asepresident prof Peter Hertel, projekti algataja ja teaduslik juhendaja prof Klaus Garber, Tartu ja Tallinna köidete peatoimetaja MA Martin Klöcker, Olms-Weidmann-Verlag'i esindaja dr Eberhard Martens jt.

- Baltische biographische Lexika (Balti biograafilised ja genealoogilised leksikonid) — koostööprojekt Baieri Riigiraamatukoguga.

Oma andmekogudega osaleb TÜR Ida-Euroopa-ainelise virtuaalraamatukogu (Virtuelle Fachbibliothek Ost; ViFaOst; www.vifaost.de) loomisel, mida kureerib Baieri Riigiraamatukogu Ida-Euroopa osakond.

Alustati ettevalmistustega ühinemiseks rahvusvahelise projektiga „Pro-Print : Print-on-demand,” milles osalevad veel Alamsaksi Riigi- ja Göttingeni Ülikooli Raamatukogu, Berliini Humbolti ülikooli raamatukogu ja Tübingeni ülikooli raamatukogu Saksamaalt ning Grazi ülikooli raamatukogu Austriast.

Eesti-Saksa akadeemilise nädala *Academica* külalised olid Esseni ülikooli raamatukogu direktor Albert Biló (2004) ning Kathrin Paasch (2005) Erfurti ülikooli raamatukogust. A. Biló pidas loengu Saksa raamatukogude strateegilisest arengukavast „Bibliothek 2007”; K. Paasch esines 27. septembril toimunud konverentsil „Ammendamatu Morgenstern II” ettekandega „Der Ursprung der modernen wissenschaftlichen Bibliothek aus dem Geist des 18. Jahrhunderts” (Moodne teadusraamatukogu, kantud 18. sajandi vaimust).

Raamatukogu oli järgmiste rahvusvaheliste organisatsioonide liige:

- Euroopa Informatsiooni Assotsiatsioon (EIA), Balti- ja Põhjamaade haru
- Euroopa Teadusraamatukogude Liit (LIBER, League of European Research Libraries)
- Euroopa Tervishoiuteabe ja Meditsiiniraamatukogude Assotsiatsioon (EAHIL; European Association for Health Information and Library Association)
- Läänemeremaade Raamatukogude Ühendus *Bibliotheca Baltica*
- Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude, -arhiivide ja -dokumendikeskuste Assotsiatsioon (IAML; International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres)
- Rahvusvaheline Õigusraamatukogude Assotsiatsioon (IALL; International Association of Law Libraries)
- Kesk- ja Ida-Euroopa ning Aasia Õigusinfokeskuste Õigusinfospetsialistide Konsortium (CLCLIS; Consortium of Legal Resource Centres and Legal Information Specialists of Central and Eastern Europe and Asia).

Direktori kt Mare-Nelli Ilus valiti 2005. a IFLA ülikoolide jt teadusraamatukogude sektsiooni juhatuse liikmeks. Kogude direktor Kristina Pai kuulus LIBER-i kogude arenduse sektsiooni juhatusse.

Teadustöö

kulges traditsiooniliselt järgmistes suundades:

I. Raamatukogunduse kaasaja probleemid,

kus tähelepanu keskmes olid raamatukogu- ja infoteenused ning nende kvaliteet. Selles vallas kaitsti kaks magistritööd: Mare-Nelli Ilus „Ülikooli-raamatukogu teenuste kontseptuaalne mudel” (2004, TPÜ infoteaduste osakond, juhendaja prof A. Lepik) ning Olga Einasto „Teenuste kvaliteedi monitooring teadusraamatukogu kasutaja tolerantsustsoonis kui teenuste arendamise lähtepunkt (Tartu Ülikooli Raamatukogu näitel)” (2005, TÜ kultuurikorralduse eriala, juhendaja prof Maaja Vadi). Tuginedes SERV-QUAL-ile töötas O. Einasto välja metoodika ülikooli raamatukogu teenuste kvaliteedi mõõtmiseks. Uuringu käigus kogutud statistiliste andmete alusel on raamatukogul võimalik tegeleda oma teenuste kvaliteediga kõige laiemas tähenduses.

Bibliograafiaosakonna juhataja Krista Lepik võttis oma magistriõpingute raames Tallinna Ülikooli infoteaduste osakonnas (juhendaja lektor MA Janne Andresoo) vaatluse alla Tartu mäluinstitutsioonide Interneti-kodulehekülgedel oleva teabe, eesmärgiga töötada välja nende ühisportaali kontseptsioon.

Oluliseks saavutuseks tuleb lugeda infokorralduse magistriõppekava avamist koostöös filosoofiateaduskonna arhiivinduse õppetooliga TÜ avatud ülikoolis.

II. Tartu ülikooli ajalugu, teaduskontaktid Euroopa ülikoolide ja teadusasutustega

TÜ Raamatukogu töötajad osalesid järgmistes Eesti Teadusfondi poolt sihtfinantseeritavates või uurimistoetustest rahastatavates projektides:

- SF0362482s03 „Teaduse retseptsioon Eesti ühiskonnas 18.–20. saj” 2003–2007 vanemteadurid ajal. knd Hain Tankler ja ajal. knd Arvo Tering
- SF0182544s03 „Eesti-Vene kultuurilised, majanduslikud, poliitilised ja rahvussuhted 18.–20. saj. Vastastikuste mõjutuste pikaajalised arenguread” 2003–2007 vanemteadur ajal. knd Arvo Tering
- ETF5364 „Venelased Eesti ühiskondlikus, teadus, kultuuri ja kirjanduselus 1901–1940. Biograafilised uurimused” 2003–2005 vanemteadur ajal. knd Hain Tankler
- ETF5382 „Vene vanausulised Eestis ajaloolises ja kultuurilises kontekstis” 2003–2005 raamatukoguhoidja, ajaloodoktorant Ljudmila Dubjeva

- ETF5810 „Euroopa ajalookirjutus ja rahvuslikud ajalood: Eesti ajalookirjutus 19. ja 20. sajandil” 2004–2007 raamatukoguhoidja, ajaloodoktorant Ljudmila Dubjeva
- SFDs03 „Ajalooteadus Tartu Ülikoolis 19. saj lõpus–20. saj algul” raamatukoguhoidja, ajaloodoktorant Ljudmila Dubjeva

Vanemteadur H. Tankler töötas järgmiste teemadega: meditsiini ja farmaatsia ajalugu Tartu ülikoolis 19.–20. sajandil; TÜ sidemeid naaberriikidega 1920.–1930. aastatel; TÜ õppejõud 1920.–1930. aastatel (biograafilised uurimused); TÜ keemiaõppejõudude tööde bibliograafia (19. saj–20. saj algus); TÜ raamatukogu ajalugu 19. sajandil. Töö väljundiks oli neli publikatsiooni rahvusvahelistes kogumikes, üks monograafia ja artikkel Eestis. H. Tankler oli A. Rämmeri magistritöö „Tartu Ülikooli osa Eesti ja Läti kultuurisidemetes 1920.–30. aastatel” ning Kaarina Reinu doktoritöö „Antiigipärandi kajastumine Tartu ülikoolis 17.–19. sajandil kaitstud ladinakeelsetes meditsiiniväitekirjades” kaasjuhendaja.

Vanemteadur A. Teringu uurimisteenaks oli Eesti-, Liivi- ja Kuramaa haritlaskonna kujunemislugu ning uute ideede retseptsioon varasel uusajal, konkreetsemalt Baltimaade gümnaasiumide õpetajate hariduslik taust 18. sajandi teisel poolel. Töö väljundiks oli kolm publikatsiooni rahvusvahelistes kogumikes ning üks Eestis. Jätkus töö teatmeteose „Die Matrikel der est-, liv- und kurländischen Studenten” biograafilise andmestiku täiendamine ja täpsustamine ning monograafia „Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798” käsikirja (600 lk) trükkiks ettevalmistamine koostöös Eesti Ajalooarhiivi kirjastusega.

Doktorant L. Dubjeva uurimisteenaks oli ajalooteadus Tartu ülikoolis 19. saj lõpul–20. sajandi algul. Töö väljundiks oli üks publikatsioon rahvusvahelises kogumikus ning kaks publikatsiooni Eestis ilmunud kogumikes. Veebiväljaandes „Русский архив” (ISSN 1648-9152; URL: www.russianresources.lt/ARCHIVE) avaldas ta uurimuse TÜ vene kirjanduse ajaloo professorist aastatel 1905–1918 Ivan Lappost ning publitseeris koos kommentaaridega tema kirjad 1906.–1912. a Vilniuse Vanade Aktide Arhiivi arheograafide Ivan Sprogisele.

Väljaspool eelnimetatud projekte olid käsil järgmised teemad:

- Tartu Ülikooli osa Eesti ja Läti kultuurisidemetes 1920.–30. aastatel — raamatukoguhoidja Algo Rämmer; magistritöö, kaitsmiseks esitatud TÜ filosoofiateaduskonna ajaloo osakonnale; juhendaja prof Eero Medijainen, kaasjuhendaja v-teadur Hain Tankler.

- Õpetatud Eesti Selts: kujunemine rahvavalgustuslikust seltsist teadus-seltsiks — bibliograaf Kersti Taal; magistritöö, juhendaja prof Tiit Rosenberg.
- ETF5207 „Aasia ajalugu 1945–2000 ning kontaktid Eestiga” 2002–2005 Direktor PhD Martin Hallik, tal valmis monograafia (ilmub 2006. a kevadel) osa, mis käsitleb Indoneesia sise- ja välispoliitikat pärast II Maailmasõda.

III. Raamatukogu ajalugu, kogude koostis ja kujunemislugu; raamatu ajalugu

Käsil olid järgmised teemad:

- Tartu Ülikooli Raamatukogu ajalugu 1802–2002 — v-teadur H. Tankler, referent M. Ermel; väljundiks monograafia, mille ilmumine on kavandatud aastasse 2007
- Tartu Ülikooli Raamatukogu kunstikogu — raamatukoguhoidja Moonika Teemus
- Musée Napoléoni maalikogu 1809. aastal Karl Morgensterni pilgu läbi. Kunsti retseptsoonist Eestis 19. sajandi alguskümnendil — raamatukoguhoidja Moonika Teemus
- Karl Morgensterni aegsed arhiivimaterjalid TÜ Raamatukogus — käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja M. Rand
- Raamatud August Wilhelm Hupeli erakogust TÜ Raamatukogus — käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja Mare Rand
- Kõitekunsti ajalugu: TÜ Raamatukogu kogude näitel — raamatukoguhoidja Kadri Tammur.

Näitused ja üritused

Oma kogude, Tartu Ülikooli ning eesti teaduse ajaloo ning tänapäeva tutvustamiseks koostati 2004. a 18 ning 2005. a 9 teema- ja tähtpäevanäitust. Tähelepanuväärseks kultuurisündmuseks kujunes 2004. a Francesco Petrarca 700. sünniaastapäevale pühendatud näitus „*Rara italica*” (koostaja Kadri Tammur) koos Tartu Antiigiteatri etendusega „Hinge killud” (Petrarca lamburilaulu „*Parthenias*” ja antiikautorite tekstide teatraliseering, taustaks 13.–15. sajandi muusika; tõlkija ja lavastaja Mari Murdvee).

Raamatukogu oli üks Tartu kirjandusfestivali *Prima Vista* (esimest korda 2004. a, mil see tunnistati linna primaks kultuuriürituseks) korralda-

jatest (peakorraldajad Ilona Smuškina ja Krista Ojasaar, Eesti Kirjanduse Seltsi teadussekretär). Esimese festivali raames toimus ka lastele suunatud heategevusprojekt „Kuidas ma ronisin mäe tippu” (projektijuht Anne-Ly Vaher). Aktiivselt osaleti Vanemuise kultuuritänava projektis, kus eksponeeriti raamatukogu ajalugu tutvustavat fotonäitust (koostajad Kristina Pai ja Anneli Sepp).

Raamatukogu struktuur ja organisatsioon

1. juulist 2005 eraldus ennistuskeskus raamatukogu koosseisust ülikooli *spinn-off* firmaks OÜ Mandragora.

28. oktoobril 2005 kinnitas TÜ nõukogu raamatukogu põhikirja, mille kohaselt on raamatukogu ülikooli koosseisu kuuluv teadus- ja arendusasutus. Uus põhikiri määratleb raamatukogu ülesanded ülikooli raamatukoguna, mis täidab ka teadusraamatukogu ja arhiivraamatukogu funktsioone teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse mõistes.

Oktoobris valmis „Tartu Ülikooli Raamatukogu arengukava aastani 2010” projekt, mis saadeti kõikidele teaduskondadele tutvumiseks.

Rektori käskkiri 28. novembrist 2005 nr 32 „Tartu Ülikooli raamatukoguvõrgu korraldusest” ja sellele toetuvad raamatukogu direktori korraldused löid vajaliku õigusliku baasi pearaamatukogu ja ülikooli funktsionaalsete üksuste raamatukogude tegevuse koordineerimiseks, et kujundada need ökonoomselt ja efektiivselt toimivaks võrguks. Töötati välja struktuuriüksuste eelarvest ning uurimistoetustest ostetud teavikute e-kataloogis ESTER kirjeldamise ning erialaraamatukogudes arvele võtmise kord.

Rektori korraldusega 6. detsembrist 2005 nr 712 RE kinnitati raamatukogu teadusnõukogu järgmises koosseisus:

esimees: Martin Hallik, raamatukogu direktor, PhD

liikmed: Eero Vasar, professor, med.dr

Jüri Allik, professor, PhD

Margit Sutrop, professor, PhD

Toivo Maimets, professor, PhD

Mart Ustav, professor, keemiaknd

Rivo Bernotas, üliõpilane.

Eelarve

	2004	2005
Tulud (tuh kr)	31881,8	40028,9
ülikoolilt	23146,9	25853,1
otse riigilt	6443,1	10643,2
tasulised teenused	882,1	1624,4
muud tulud (projektid, lepingud, ettevõtete ja eraisikute sponsorlus)	1409,2	1908,2
Kulud (tuh kr)	32477,5	38886,4
a) jooksevkulud, sellest	32477,5	38886,4
tööjõukulud	14995,4	14821,1
komplekteerimiskulud, sh		22520,1
pearaamatukogu	10881,8	16601,2
teised TÜ raamatukogud		5918,9*
infotehnoloogiakulud	500,9	882,1
RVL		178,6
kommunaalteenused	3558,4	3529,9
muud kulud (lähetused, transport, kantselei- ja majanduskulud, koolitus jm)	2541,0	2873,5
b) investeeringud	0	0
ehitiste soetamine ja kapitaalremont	0	0
infotehnoloogiasse	0	0

2004. a alguseks oli raamatukogul kujunenud eelarve ülekulu 2,3 mln kr, mille tekkepõhjusti ning likvideerimise võimalusi arutati TÜ nõukogu eelarvekomisjoni neljal koosolekul. 2005. a vähenesid tööjõukulud 2004. aasta võrreldes 0,17 mln krooni võrra. 2005. aasta lõpuks suutis raamatukogu likvideerida 2004. a eelarve ülekulu 0,56 mln krooni ning minna 2006. aastasse 1,1 mln kroonise ülejäägiga.

Personal

30. juunil 2004 lõppes direktor Toomas Liivamägi viieaastane ametiperiood. Avalikul konkursil sobivat direktori kandidaati ei leitud ning 1. juulist määrati kohusetäitjaks teenindusdirektor Mare-Nelli Ilus. TÜ Nõukogu 27. mai

2005 istungil valiti mitme kandidaadi hulgast raamatukogu direktoriks PhD Martin Hallik, kes astus ametisse 1. juulil.

	2004	2005
Töötajate arv (seisuga 31. dets)	219	177
Täidetud ametikohti (TTE), sh	196	154,5
a) raamatukogutöötajad	184	146
täidetud ametikohti	163,25	131
ülikooliharidusega, sh	121	106
infoteadustealane	14	9
teadus- või kutsekraadiga	8	10
rakenduskõrgharidusega, sh	5	5
infoteadustealane	5	5
keskharidusega	58	35
b) muu personal	35	31
täidetud ametikohti	32,75	23,5

Haruraamatukogude töötajate üleviimisega teaduskondade koosseisu, ennistuskeskuse iseseisvumise, koosseisude koondamisega jm põhjustel vähenes 2005. aastal ametikohtade arv 41,5 võrra.

Vabariigi aastapäeval 2004. a autasustas Vabariigi President Toomas Liivamägi't Valgetähe V klassi medaliga. 2005. a pälvis selle kõrge autasu Marika Meltsas, peaspetsialist e-teavikute komplekteerimise alal.

Käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna töötaja Moonika Teemuse Tartu Ülikoolis 2003. aastal kaitstud bakalaureusetöö pälvis auhinna Gebert RUF Stiftung (Šveits) akadeemilist järelkasvu toetava noorteadlaste tööde konkursil „Swiss Baltic Net Graduate Award 2004“.